

YASHIL IQTISODIYOT HAQIDA TUSHUNCHA, UNING JAMIYAT HAYOTIDAGI O'RNI VA AHAMIYATI

Abdujabborov Islomiddin Asadillo o'g'li

*Andijon iqtisodiyot va qurilish instituti Iqtisod va qurilish fakulteti
Buxgalteriya hisobi va audit yo'nalishi 308-guruh talabasi*

Yusupova Zilola Erkinjon qizi

Buxgalteriya hisobi va audit yo'nalishi 208-guruh talabasi

Abdullaxodiyeva Mohinur Umidjon qizi

Buxgalteriya hisobi va audit yo'nalishi 208-guruh talabasi

Annotatsiya: *Bu maqolada mamlakatning yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni samarali taraflari yoritilgan. Yashil iqtisodiyot qanday shakllanishi va uning rivojlanishi haqida ham ma'lumot berib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Innovatsiya, texnologiya, xorij tajribasi, eksport, samara, rivojlanish, rivojlangan mamlakatlar, investitsiya, boshqaruv tizimi.*

Yashil iqtisodiyot bu iqtisodiy tizim bo'lib, uning asosiy maqsadi sayyoramizning ekologiyasi va uni saqlab qolish bilan birga iqtisodiyotning barcha sohalari rivojlantirishga qaratilgan. Shunday qilib yashil iqtisodiyot deganda, inson hayoti va sog'lig'i uchun zarur bo'lgan resurslarni, atrof-muhit va ekologiyani bir butun holda saqlab qolib ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalari bilan bog'liq iqtisodiyotni yanada rivojlantirishni amalga oshirishga asoslangan iqtisodiy faoliyatning yangi yo'nalishi tushuniladi.²¹

Mamlakatimizda yashil iqtisodiyot rivojlanishga erishishadigan bo'lsa, boshqaruv sohasini yanada rivojlantirish va yaxshi darajaga chiqishini ta'minlaydi. Mamlakatga kirib keladigan mahalliy va xorijiy investitsiyalarni uchun rivojlangan va tahlil qilinadigan makroiqtisodiy muhitga ega bo'lish juda muhim omil hisoblanadi. Mamlakatimizga yashil iqtisodiy muhit ham shaffof bo'lishi kerakligini talab qiladi. Boshqaruv jarayonida yaxshi va kuchli boshqaruv tizimi bo'lmasa, barqaror rivojlanish yo'liga o'tish ehtimoli juda kam bo'ladi. Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda samarali institutlar va boshqaruv tuzilmalari, rejalar va dasturlarning samarali amalga oshirilishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

Yashil iqtisodiyotga o'tish biznes yuritish jarayonida yangicha fikrlashni talab qiladi. Bu, shuningdek, turli sohalarda ishlay oladigan va ko'p tarmoqli bir qismi sifatida ishlay olish salohiyatiga ega bo'lgan yangi

²¹ <https://zarnews.uz/uz/post/yashil-iqtisodiyot>

malakali ishchi va mutaxassislarni talab qiladi. Yashil iqtisodga o'tish uchun kadrlarning salohiyatini yanada oshirish kerak.

Yashil iqtisodiyotga o'tish tadqiqot, texnologiyani rivojlantirish, innovatsiyalar va bilimlarni doimiy ravishda oshirishga sarmoya kiritib borish zarurligini talab qiladi. Ko'plab rivojlangan mamlakatlarning yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun ko'plab resurslarni ajratilganligini va ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga katta miqdorda sarmoya kiritgan mamlakatlar iqtisodiyotining o'sish sur'atlarini tezlashganiga muvaffaq bo'lganini ko'rishimiz mumkin. Bunga Shimoliy Yevropa davlatlarining tajribasini ko'rishimiz mumkin. Ushbu mamlakatlar qatoriga Daniya, Finlandiya, Islandiya, Norvegiya va Shvetsiya kabi mamlakatlar kiradi. Bu mamlakatlar "Yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishda soliq omilidan foydalanganlar.²² Ammo, barqaror rivojlanish maqsadlariga mos keladigan va qo'llab-quvvatlanadigan yo'nalishlarini aniq belgilash zarurati mavjud hisoblanadi. Ilmiy-tadqiqot va texnologiya innovatsion sa'y-harakatlari resurslar samaradorligiga, shuningdek, oqava suvlarni tozalash va tuzsizlantirish, qayta tiklanadigan energiya, qattiq chiqindilarni qayta ishlash va qayta ishlash, yashil qurilish va binolar, ekologik toza uskunalari va sanoat texnologiyalari kabi sohalarga yo'naltirilishi kerakligini talab qiladi. Bunga "Byurokratik to'siqlarni yanada qisqartirish hamda davlat organlari va tashkilotlari faoliyatiga zamonaviy boshqaruv tamoyillarini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida".²³ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 09.03.2020 yildagi 133-sonli qarorini ham yaqqol misol qilishimiz mumkin.

Bozorni iqtisodiyotini rag'batlantirishni tartibga solish choralari qo'llab-quvvatlash chora tadbirlarni ishlab chiqilish kerak. Bu ko'plab muammolarga yechim bo'ladi. Ko'p hollarda siyosat vositalari mustaqil ravishda ishlab chiqilgan va bir-biriga zid bo'lishi mumkin.

Siyosiy - iqtisodiy masalalarga ko'proq e'tibor qaratish va uni ahamiyatini yanada oshirish kerak. O'zgarishlar sekin bo'lishiga sabab, o'z manfaatlariga putur yetkazishi mumkinligiga ishonadiganlar tomonidan turli xil to'sqinliklar qilinishi mumkinligidir. Bular yirik biznes egalari, korporatsiyalar egalari bo'lishi mumkin. Shuning uchun har bir holat, jarayon va chora-tadbir ishlab chiqilganda, o'zgarishlarga qarshi bo'lishi mumkin bo'lganlarni aniqlash va ular o'zgarishlar oldida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan to'siqlarni bartaraf etish choralari ko'rish muhim hisoblanadi.

Yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror rivojlanishga erishishda xususiy tashkilotlarning o'rnigina emas balki, fuqarolik jamiyatining yashil

²² <http://researchgate.net/publication/357097181> Shimoliy yevropa mamlakatlari

²³ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 09.03.2020 yildagi 133-sonli qarori

iqtisodiyotga o'tish jarayonida faol ishtiroki va hissasiga to'sqinlik qiluvchi cheklovlar olib tashlanishi kerak. Fuqarolik jamiyati joylardagi yuz berayotgan voqea va hodisalar bilan yaqindan tanish, mahalliy aholi bilan yaqindan hamkorlik qilishi lozim hisoblanadi. Qolaversa mamlakat ham xususiy tadbirkorlik sektorlarining barqaror rivojlanishga hissa qo'shadigan loyiha va tadbirlarni moliyalashtirishni qo'llab-quvvatlash kerak. Tijorat banklarini ham tartibga solish va rag'batlantirish choralari orqali barqaror rivojlanish loyihalarini qo'llab-quvvatlashni rag'batlantirish kerak. Banklarni yer spekulyatsiyasini rag'batlantiradigan kreditlar berish yoki atrof-muhitga zarar etkazuvchi va ifloslantiruvchi faoliyatni moliyalashtirishni to'xtatish uchun tegishli choralar ko'rish kerak. Mamlakatning hokimiyat tashkilotlari ko'kalamzorlashtirish ishlarini takomillashtiradi. Turli jamoat birlashmalari va jismoniy shaxslar tomonidan, bu davlat idoralari, maktablar, kasalxonalar, pochta bo'limlari va boshqa jamoat binolari qurilishini ko'kalamzorlashtirishni o'z ichiga oladi. Boshqa yashil xarajatlar atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan ofis uskunalari va materiallarini sotib olishni o'z ichiga oladi. Misol uchun olib qarasaq elektr energiyadan foydalanishda, tabiiy zahiralardan foydalanish ya'ni quyosh nurlari orqali quyosh bataryalaridan davlat tashkilotlari va korxonalar uchun foydalanish. Savdo siyosati yaxshi shakllantirilsa, Yashil iqtisodiyotga o'tishni qo'llab-quvvatlashda samarali vosita bo'lishi mumkin. Agar mamlakatda ishlab chiqilgan savdo siyosati mahalliy bozorni qondirish va eksport qilish uchun atrof-muhitga oid tovarlar va xizmatlar, texnologiyalarga investitsiyalar qilish uchun munosib sharoit yaratishi mumkin. Shuningdek, u xorijiy ekologik texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirishi ham mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, barqaror rivojlanishga barchaga mos keladigan yagona yondashuv yo'q. Barqaror rivojlanishga erishish uchun yashil iqtisodiyot vositasi yoki vositasidan qanday foydalanishga mamlakatlar tayyor bo'lishi davlatlar tomonidan ishlab chiqilishi va loyihalashiga bog'liq hisoblanadi. Bu mamlakatlarning yashil iqtisodiyotga o'tishga tayyorlanish tezligi, ularning ustuvorliklari, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari va imkoniyatlariga asoslanishi kerak.

Iste'molchilarning ehtiyojining cheksiz o'sishi natijasida sayyoramizning yo'q qiladigan, turli xil fabrikalarning ishlashi ham tobora ortmoqda. Insonlar har doim ko'proq narsani hohlashlari sababli, bozor talabi va o'sib borayotgan aholi yer yuzidan cheksiz foydalanishga olib keladi.

Xulosa o'rnida shuni aytioshimiz mumkinki biz qilayotgan yoki qilmayotgan har bir harakatimiz atrofimizdagi dunyoni shakllantiradi. Uning qay holatda shakllanishi va rivojlanishi yoki yo'q bo'lib ketishi

insonlarga bog'liq hisoblanadi. Yashil iqtisodiyotga o'tish turli xil sarf - harajatlarning kamayishini, atrof muhitni saqlab qolish imkonini, mamlakatning tovar eksportini oshirish, xususiy tadbirkorlik yanada rivojlantirishga imkon yaratadi. Xorijiy texnologiyalarni keng joriy qilish va ish sifatini takomillashtirishga ham katta turtki bo'ladi. Bunda texnologiyalar va innovatsion g'oyalar bilan ishlay oladigan kadrlarga bo'lgan talabni ham tobora ortishiga sabab bo'ladi desam mubolag'a bo'lmaydi.

FOYDALANILGAN MANBAALAR:

1. <https://zarnews.uz/uz/post/yashil-iqtisodiyot>
2. http://researchgate.net/publication/357097181_Shimoliy_yevropa_mamlakatlari
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 09.03.2020 yildagi 133-sonli qarori